

Koncept materijalnosti u pripremi finansijskih izveštaja prema MRS JS – IPSAS

STRUČNI RAD

UDK 657.375

006.44:657.2

DOI: 10.56362/Rev24105119T

Jozefina Beke-Trivunac¹Jelena Krpić²Bojan Stojiljković³

Rezime: Cilj ovog rada je da pruži uvid u koncept materijalnosti i o tome kako se on primenjuje u toku pripreme finansijskih izveštaja usklađenih sa MRS JS/IPSAS. Osnovni aspekti koncepta materijalnosti su interesi dobavljača resursa i korisnika usluga, kvantitet i kvalitet stavki i priroda okolnosti samog pitanja o kojem se izveštava. Ilustracija primene koncepta materijalnosti u praksi data je na primeru metodološkog uputstva za korporativno upravljanje Ujedinjenih nacija.

Primljen: 15.04.2024.**Ispravljen:** 17.05.2024.**Objavljen:** 28.06.2024.

Ključne reči: aspekt materijalnosti, okvir materijalnosti, Unitet nations IPSAS materialiy framework

KONCEPT MATERIJALNOSTI

U opštem smislu, koncept materijalnosti govori o tome da se primena specifičnih računovodstvenih zahteva može zanemariti kada su u pitanju beznačajne stavke. Za potrebe finansijskog izveštavanja prema Međunarodnim računovodstvenim standardima za javni sektor (MRS JS), pojam materijalnost definisan je u MRS JS 1: *Prezentacija finansijskih izveštaja*. U tački 7, data je sledeća definicija pojma materijalnosti (ili materijalne značajnosti):

“Stavka je materijalna ako njeno izostavljanje ili pogrešno prikazivanje mogu, pojedinačno ili zajedno, da utiču na odluke ili procene korisnika koje su donete na osnovu tih finansijskih izveštaja. Materijalnost zavisi od prirode ili veličine izostavljenog ili pogrešnog iskaza koji se procenjuju u datim okolnostima. Odlučujući činioci mogu biti priroda ili veličina stavke, ili kombinacija obe.”

Izvor: (3). Napomena: Prevod autora.

¹ ALFA BK Univerzitet, Beograd, Srbija.
E-mail: jozefina.beke@alfa.edu.rs
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7394-7006>

² ALFA BK Univerzitet, Beograd, Srbija.
E-mail: jelena.krpic@alfa.edu.rs

³ ALFA BK Univerzitet, Beograd, Srbija.
E-mail: bojan.stojiljkovic@alfa.edu.rs

MATERIJALNOST I KONCEPTUALNI OKVIR

Materijalnost se takođe razmatra i u tački 3.3.2. Konceptualnog okvira. U ovoj tački ponovo se navodi da su informacije materijalne ako njihovo izostavljanje ili pogrešno navođenje može da utiče kako na odgovornost entiteta prema svojim obavezama, tako i na odluke koje korisnici donose na osnovu finansijskih izveštaja entiteta (3). Materijalnost zavisi i od prirode i od iznosa stavke čija se materijalnost procenjuje u odnosu na posebne okolnosti svakog entiteta. Finansijski izveštaji opšte namene mogu da obuhvataju kvalitativne i kvantitativne informacije o rezultatima ostvarenim u pružanju usluga tokom izveštajnog perioda i očekivanja o pružanju usluga i finansijskim ishodom u budućnosti. Shodno tome, nije moguće navesti jedinstveni kvantitativni prag na kojem određena vrsta informacija postaje materijalna.

Procenjivanje da li izostavljanje ili pogrešno prikazivanje utiče na odluke korisnika, i stoga da li je materijalno, zahteva da se razmotre i karakteristike tih korisnika. Polazna pretpostavka je da korisnici imaju razuman stepen poznavanja javnog sektora, njegovih ekonomskih aktivnosti i sektorskog računovodstva, kao i spremnost da izučavaju informacije sa razumnom pažnjom. U tom smislu, procena treba da uzme u obzir kako korisnici sa takvim atributima mogu razumno da očekuju da budu informisani pri donošenju svojih odluka. Prema *Konceptualnom okviru za finansijsko izveštavanje opšte namene entiteta u javnom sektoru (Konceptualni okvir)*, primarni korisnici finansijskih izveštaja opšte namene javnih entiteta su oni koji obezbeđuju sredstva za ove entitete (poreski obveznici, donatori, zajmodavci i drugi) i oni koji koriste ili za koje se očekuje da koriste usluge tih entiteta. Najbroniji korisnici usluga i dobavljači sredstava entiteta u javnom sektoru su građani (2).

MATERIJALNOST KROZ PROCENE

Procene materijalnosti se dodatno vrše u kontekstu zakonodavnog, institucionalnog i poslovnog okruženja u kojem entitet posluje i u pogledu potencijalnih finansijskih i nefinansijskih informacija, znanja onih koji pripremaju finansijske izveštaje i očekivanja o budućnosti.

Informacija o usklađenosti ili neusklađenosti sa zakonima, propisima ili drugim autoritetima može biti materijalna zbog svoje prirode—bez obzira na veličinu stavke koja je u pitanju. Prilikom utvrđivanja da li je stavka materijalna u ovom smislu, razmatraju se pitanja kao što su priroda, zakonitost, osetljivost i posledice prošlih ili očekivanih budućih transakcija i događaja, strane uključene u takve transakcije i okolnosti koje su do njih dovele.

MATERIJALNOST PREMA IPSAS

IPSAS materijalnost primenjuje na tri načina (4):

- **Materijalnost na nivou ukupnih finansijskih izveštaja** – koristi se na kraju godine prilikom sastavljanja finansijskih izveštaja kako bi se osiguralo da finansijski izveštaji

ne sadrže materijalno značajno pogrešne izjave ili propuste, odnosno zbirne informacije date u finansijskim izveštajima treba da budu bez bilo kakvog propusta ili pogrešnog prikazivanja koji bi mogao uticati na korisnike finansijskih izveštaja. Određivanje procenta koji će se primenjivati kao izabrani prag materijalnosti podrazumeva profesionalno prosuđivanje i rukovodstvo bi trebalo da ga preispituje jednom godišnje.

- **Materijalnost na nivou pojedinačne transakcije** – nema posebnih naznaka koji koncept materijalnosti primeniti na tretman pojedinačne transakcije. Generalno, sve transakcije treba da se priznaju i obračunaju u skladu sa smernicama datim u IPSAS. Međutim, MSR 320 navodi da treba uzeti u obzir zbirna pogrešna prikazivanja, koja mogu pojedinačno biti nematerijalna, ali kada se uzmu u zbiru mogu biti materijalna. Treba imati u vidu, da je prilikom razmatranja zbirnih pogrešnih prikazivanja, moguće “kompenzovati” iznose i razmotriti neto pogrešno prikazivanje u odnosu na ukupnu materijalnost.
- **Materijalnost u odnosu na okolnosti iz okruženja** – kako ne postoje definisane smernice kako primeniti materijalnost u odnosu na okolnosti iz okruženja, u pojedinim zakonodavstima, definisani su pragovi materijalnosti u procentu u odnosu na osnovni iznos, na primer: iznos koji je jednak ili veći od 10% odgovarajućeg osnovnog iznosa može se smatrati materijalnim ako ne postoje dokazi ili ubedljivi argumenti koji govore suprotno.

Materijalnost na nivou pojedinačne transakcije kroz primer iz prakse

Dobar primer sveobuhvatne odluke o materijalnosti nalazimo u metodološkom delu **Korporativnih smernica za okvir materijalnosti za Međunarodne računovodstvene standarde Ujedinjenih nacija** (United Nations Corporate Guidance for International Public Sector Accounting Standards Materiality Framework) (4). Primer je prilagođen za potrebe ovog rada.

PRIMER – INTERESI KORISNIKA, VELIČINA, PRIRODA I OKOLNOSTI TRANSAKCIJE

Pri proceni materijalnosti jedne stavke, pažnja se usmerava na činjenicu da li bi njeno pogrešno prikazivanje ili izostavljanje mogli da utiču na korisnike finansijskih izveštaja.

U skladu sa definicijom materijalnosti, pored razmatranja interesa korisnika finansijskih izveštaja, uzimaju se u obzir i sledeći aspekti:

- Veličina iznosa ili transakcije – poznata i kao kvantitativni aspekt.
- Priroda iznosa ili transakcije – poznata i kao kvalitativni aspekt.
- Okolnosti iz okruženja.

Generalno, smatra se da su ovi aspekti jednako važni. Iznos ili transakcija mogu se smatrati materijalnim ako za njih važi bilo koji od gore navedenih uslova.

Materijalnost i korisnici finansijskih izveštaja

U svojoj definiciji materijalnosti, MRS JS posebno pominje efekat koji stavka može imati na korisnike finansijskih izveštaja. Kada se razmatra kakav uticaj informacije mogu imati na korisnike, važno je da se razume ko su primarni korisnici finansijskih izveštaja i kakve su informacije njima potrebne.

Konceptualni okvir za finansijsko izveštavanje opšte namene entiteta iz javnog sektora (oktobar 2014.) identifikovao je primarne korisnike finansijskih sredstava opšte namene entiteta u javnom sektoru kao dobavljače resursa i korisnike usluga.

U praktične svrhe, pristup je da se korisnici finansijskih izveštaja posmatraju kao grupa, umesto da se bavi informacijama i željama svakog pojedinačnog korisnika. Pored toga, pretpostavlja se da korisnici imaju razumno znanje o poslovanju Ujedinjenih nacija i međunarodnoj javnosti, merodavnih računovodstvenih standarda i da su voljni su da prouče date informacije.

Prilikom procene materijalnosti stavke, jasan fokus treba da bude na tome da li je ta stavka pogrešno prikazana ili bi propust mogao uticati na odluke korisnika finansijskih izveštaja.

Korisnici finansijskih izveštaja Ujedinjenih nacija uglavnom uključuju države članice, donatore, implementacione partnere, zaposlene, kreditore, banke i finansijske institucije. Interes i fokus svake od ovih grupa uveliko varira i teško je doneti odluku o tome šta treba da bude uključeno u finansijske izveštaje, a šta ne. Prekomerna usmerenost na korisnike lako bi mogla da rezultira prikazom informacija koje mogu da odgovaraju zahtevima jedne grupe, a da pri tom one nisu važne za finansijske izveštaje u celini. Prilikom pripreme finansijskih izveštaja, Ujedinjene nacije bi trebalo da procene koji su njeni ključni korisnici i da li oni imaju neke zajedničke ciljeve.

Primer interesa korisnika finansijskih izveštaja Ujedinjenih nacija

Jedan od ključnih interesa ili fokusnih oblasti država članica i donatora Ujedinjenih nacija bio bi kako su obezbeđena sredstva za Ujedinjene nacije iskorišćena. S druge strane, te informacije možda nisu toliko važne za većinu kreditora Ujedinjenih nacija, pošto njih više zanima da li će Ujedinjene nacije biti u mogućnosti da im vrate dugove. Ta razlika unosi sukob interesa u vezi sa obelodanjivanjem informacija.

Kao što je već pomenuto, Ujedinjene nacije treba da procene u takvim situacijama ko su njeni ključni korisnici i da li se može naći zajednički jezik.

Što se tiče informacija koje se navode u finansijskim izveštajima, rešenje bi bilo da se pruže informacije o doprinosima koji su primljeni i kako su oni korišćeni, ili i da li je sav novac koji je primljen u okviru projekata iskorišćen ili da li su iznosi namenjeni za otplatu duga blagovremeno raspoloživi.

Primer određivanja materijalnosti kroz veličinu iznosa ili transakcije

Finansijski službenik Ujedinjenih nacija utvrdio je da faktura za eksterne konsultantske usluge nije bila pravilno prikazana u finansijskim evidencijama. Iznos fakture je 5.000.000 dolara, i da je to iznos značano manji u odnosu na određenu materijalnost na nivou finansijskih izveštaja. Takođe, važno je proceniti da li je transakcija materijalna s obzirom na njene okolnosti. U istoj godini kada je primljena faktura, ukupan trošak za spoljne konsultante bio je 80.000.000 dolara, i u ovom primeru ovaj iznos bi trebalo koristiti kao osnovni iznos prilikom procene da li je faktura materijalno značajna.

Materijalnost je definisana kao: iznos koji je ukupno jednak ili veći od 10% odgovarajućeg osnovnog iznosa i iznos koji je ukupno jednak ili manji od 5% odgovarajućeg osnovnog iznosa. Kada se koriste kvantitativni pragovi, postavlja se pitanje da li su iznosi između 5% i 10% materijalni ili ne. Takve odluke zahtevaju profesionalno rasuđivanje, iskustvo i razmatranje kvalitativnih aspekata kao što su politička osetljivost, zabrinutost javnosti...

Poređenjem sa osnovnim iznosom od 80.000.000 dolara (ukupni troškovi za spoljne konsultante), pogrešno prikazivanje u iznosu od 5.000.000 dolara odražava 6,25% i nalazi se u opsegu gde je potrebo rasuđivanje. Ujedinjene nacije su se fokusirale na svoje troškove i činjenicu na šta se raspoloživa sredstva koriste, i da shodno tome postoji značajan interes da se pruži potpun pregled svih troškova.

Na osnovu ovih okolnosti, faktura od 5.000.000 dolara smatra se materijalnom. Da bi se osiguralo da postoji dovoljno dokaza koji pokazuju da je odluka rukovodstva po ovom pitanju u skladu sa MSR JS i da je menadžment na odgovarajući način primenio svoje profesionalno rasuđivanje potkrepljujuća dokumentacija za ovu stavku treba da sadrži procenu rukovodstva o ovom pitanju.

Primer metodologije za donošenje odluke o materijalnosti

Primer dokumenta za odlučivanje o materijalnosti	
Pripremio/la:	Vlasnik odluke (<i>ako je različit od onog koji priprema odluku</i>)
Datum:	
Siže pitanja koje se procenjuje:	<i>Upućivanje na dalje informacije</i>
Kvantitativna analiza – jednostavna	<i>(Profesionalno prosuđivanje)</i>
1. Da li je ovo pitanje potpuno beznačajno?	
Analiza: <i>[Pitanja koja su očigledno beznačajna, bilo pojedinačno ili u zbiru, i nezavisno od toga da li se procenjuje po bilo kom od kriterijuma: veličina, priroda ili okolnosti. Kada postoje nesigurnosti oko toga da li su jedna ili više stavki očigledno beznačajne, smatra se da je stavka nije očigledno beznačajna.]</i>	
Da: nije materijalno – nije potrebno dalje procenjivanje, pređite na stavku 5 – Potpisivanje.	
Ne – Pređite na tačku 2	
Kvantitativna analiza – sveukupna materijalnost <i>(Profesionalno prosuđivanje)</i>	

2. Da li je ovo pitanje materijalno za korisnike finansijskih izveštaja sa stanovišta sveukupne materijalnosti?	
Sveukupna materijalnost:	\$
Učinak na stavku:	\$
Da: materijalno je - nije potrebno dalje procenjivanje, pređite na stavku 5 – Potpisivanje .	
Ne – Pređite na tačku 3 :	
Kvalitativna analiza	<i>(Profesionalno prosuđivanje)</i>
3. Da li je ovo pitanje materijalno korisnicima finansijskih izveštaja sa kvantitativnog stanovišta	
Analiza: <i>[Na pr. pitanje utiče na usklađenost sa regulatornim zahtevima ili se odnosi na nepravilan izbor ili primenu neke računovodstvene politike koja ima beznačajan učinak u sadašnjem periodu, ali je izvesno da će imati materijalan učinak na budući period]</i>	
Da: materijalno je – nije potrebno dalje procenjivanje, pređite na tačku 5 – Potpisivanje .	
Ne – Pređite na tačku 4	
Kvantitativna analiza – okolnosti iz okruženja	<i>(Profesionalno prosuđivanje)</i>
Analiza: <i>[Procena materijalnosti pitanja sačinjena je u odnosu na slična pitanja – pitanje može da bude procenjeno u odnosu na bazičnu vrednost (ukupno) za potrebe okolnosti iz okruženja]</i>	
Bazično pitanje:	Bazični iznos:\$
Kvantitativna referentna vrednosti: <i>[Za utvrđivanje i primenu referentne vrednosti koristi se profesionalno prosuđivanje]</i>	
Da: materijalno je – nije potrebno dalje procenjivanje. Pređite na stavku 5 – Potpisivanje .	
Ne – Evidentirajte svaku pojedinačno nematerijalno pitanje u registar pogrešno iskazanih stavki radi procene materijalnosti svih pogrešno iskazanih pitanja na nivou celine. Pređite na tačku 5 – Potpisivanje	
Projekat primene UN IPSAS	

ZAKLJUČAK

Materijalnost je značajan element finansijskog izveštavanja, jer ima veliki uticaj i na kvantitativne i na kvalitativne aspekte finansijskih izveštaja. Odluka o tome šta se smatra materijalno značajnom stavkom stvar je prosuđivanja. Međunarodni standardi računovodstvenog izveštavanja s toga daju veliki značaj ovom konceptu i zahtevaju da se odluke o materijalnoj značajnosti donose na uređen način. U tom smislu, metodološki pristup oceni materijalnosti mora biti sastavni deo računovodstvenih politika entiteta.

LITERATURA

- (1) Beke-Trivunac Jozefina, Pojam materijalnosti za potrebe pripreme finansijskih izveštaja u skladu sa MSFI, Revizor, 93, 2021. str. 95-97. DOI: 10.5937/Rev2193095B.
- (2) IPSASB (2017) The application of the concept of materiality to the preparation of financial statements. Dostupno na: https://www.ifac.org/_flysystem/azure-private/publications/files/IPSASB-Staff-Q-and-A-Materiality.pdf.
- (3) IPSASB (2022), 2022 Handbook of international public sector accounting pronouncements. Dostupno na: 2022 Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements | IPSASB.
- (4) United Nations (2016) Corporate Guidance for International Public Sector Accounting Standards Materiality Framework. Dostupno na: Corporate_Guidance_Materiality_Framework.pdf (un.org).

Materiality Concept in the Preparation Financial Statement Aligned with IPSAS

Summary: The aim of this paper is to provide insight into the concept of materiality and its application during the preparation of financial statements aligned with IPSAS. The basic aspects of the concept of materiality are the interests of resource providers and service users, the quantity and quality of the items and the nature of the circumstances of the matter being reported. An illustration of the application of the concept of materiality in practice is given on the example of the methodological instructions for corporate governance of the United Nations.

Keywords: materiality aspect, materiality framework, United Nations IPSAS materiality framework

